

Historisch redeneren

in onderzoekende geschiedenislessen

Jaar 2 Bijeenkomst 5

Wat gaan we doen?

Verder werken
eigen les

Bronnen zoeken en
aanpassen voor de
leeftijd van je
groep

Historische bronnen in
onderzoekende
geschiedenislessen

Doelen deze bijeenkomst

1. Je kunt (op basis van de vorm van OL die je kiest) een opzet maken van het onderzoek en daarbij geschikte bronnen zoeken, kiezen en eventueel aanpassen.
2. Jullie werken (samen) verder aan je les(senreeks), waarbij je kijkt of/hoe je de informatie uit de gezamenlijke oefening toe kunt passen.

Historische bronnen

- De werkelijkheid (schoolomgeving, voorwerpen)
- Afbeeldingen (tekening, foto, film, dvd, internet, kaart, enz.)
- Het gesproken woord (verhaal, interview, radio, enz.)
- Het geschreven/gedrukte woord (teksten)
- Doen (leven als..., spelen als..., spelen met..., schrijven, spreken, tekenen, herdenken en vieren, enz.)

Bronnen kiezen

1. Wat is voorhanden? Welk type bron zou je willen gebruiken?
2. Is het geschikt voor de leeftijdsgroep?
3. Past het bij het doel van je les/bij het onderzoek?

Hoe gebruik je een bron bij de start en bij het onderzoek in een gestuurde/geleide OL-les

1. Bron = verwonderingsmoment → kinderen zien iets uit het verleden dat vragen oproept, dat nieuwsgierig maakt.

Voorbeelden eerdere bijeenkomsten: - radiofragment Radio Oranje en foto feestende mensen
- foto van Curaçao nu t.o.v. oude foto van het plantagehuis
- speculaasjes en kaneelstokken en getekende prent van kaneelplukkers

2. Bron = werkmateriaal voor het onderzoek → leerlingen bestuderen, analyseren, vergelijken en argumenteren met deze bronnen om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen.

Voorbeelden eerdere bijeenkomsten: - boekfragmenten Pocahontas
- bronnen over verzet tegen slavernij
- bronnen over reis VOC-schip Arnestijn

Wat neem je mee voor jullie lesontwerp?

Hoe? Keuze van bron passend bij het onderwerp dat je wil behandelen en die leerlingen leidt naar het type historisch redeneren dat je wil stimuleren.

HET GEBRUIK VAN TULPENBOLLEN

Tulpenbollen zijn als voedingsmiddel te gebruiken. Zij hebben een hoog zetmeel gehalte. Afhankelijk van de soort hebben zij een lichte bijmaak, zij zijn koken min of meer melig van consistentie, het is daarom niet mogelijk in gewichtshoeveelheid uit te drukken hoeveel tulpenbollen men voor bepaalde recepten gedruiken moet.

Het schoonmaken van tulpenbollen.
De tulpenbollen schillen, doormiddensnijden en van het gele riempje ontdoen, hard en aangestoken deeltjes verwijderen.

Soep met tulpenbollen.
1 liter water, 1 ui vier 'a vijf tulpenbollen, aroma, zout, 1 theelepel olie, kerriesurrogaat.
Het uitje sniperen en met de olie en het kerriesurrogaat licht bruin fruiten. Het water en de aroma toevoegen. De soep aan de kook brengen. De schoongemaakte tulpenbollen raspen boven de kookende vloeistof. Deze onder roeren nog even door koken en op smaak aanmaken met wat zout.

ifa, coll. Nederlands fotomuseum

Keuze afbeeldingen en teksten over oorlog en rampen

- Geen schokkende beelden en teksten voor kinderen (tot 14-15 jaar)
- Zoom in op het leven van iemand (een kind) en laat zien hoe zijn/haar leven voor de oorlog was - tijdens de oorlog - na de oorlog.
- Over de holocaust: Kies verhalen van overlevenden - uit de verhalen ernaast blijkt dat het grootste deel van de kinderen het niet overleefde.
- Hoop en hulp als belangrijke thema's - zonder het te romantiseren of de waarheid uit de weg te gaan.

Een tekstbron aanpassen voor de leeftijd van de leerlingen mag, maar....

- Kijk of alleen woordenlijstje voldoende is.
- Maak de tekst korter.
- Blijf zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst en intentie.
- Vereenvoudig de tekst naar het leesniveau (of net daarboven) van de leerlingen.
- Laat ook de oorspronkelijke tekst zien - evt met transcriptie.

Voorbeeld

Thema klimaatverandering of les watersnoodramp of n.a.v. actualiteit overstromingen of hoog water

- Watersnood in Nederland
- Niet alleen 1953, maar breder - diachroon thema → Nederland als laag land, delta
- Dus continuïteit en verandering
- Welke watersnooden zijn er nog meer geweest? Wat zijn de gevolgen geweest?
- Dus ook een beetje oorzaken & gevolgen?
- Wat voor type bron hebben we nog niet gebruikt? Filmpjes, ooggetuigenverslagen, voorwerpen
- Waar kan ik dit vinden?

Watersnood 2021

Je wil zoeken naar eerdere voorbeelden van watersnood in ons gebied

Watersnoden in Nederland

- Stormvloed 838.
- Grote watersnoodramp 28 september 1014.
- Eerste St. Elizabethsvloed: 19 november 1404.
- Tweede St. Elizabethsvloed 19 november 1421.
- Sint Felix vloed 5 november 1530.
- Allerheiligenvloed 1 november 1570.
- Kerstvloed kerstnacht 1717.

Abbildung der fast übernatürlich hohen Wasser-
flut am V-Christ-Tag 1717 und am 25.
Dörning 1718.

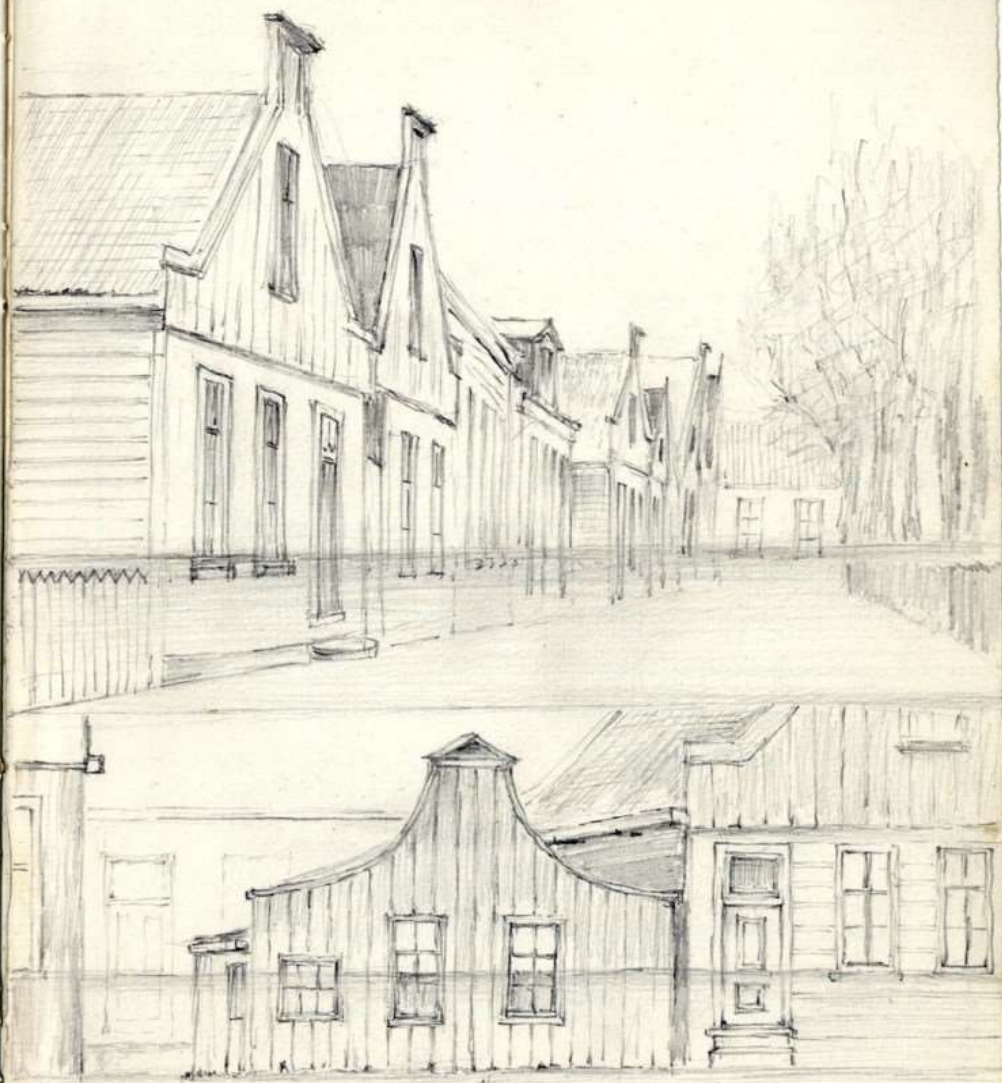

Maar je wil deze les
eigenlijk niet met
afbeeldingen beginnen

Dagboek waternoodramp → Stormvloed 13-14 januari 1916

<https://www.deorkaan.nl/uit-het-gemeentearchief-twee-dagboeken-over-de-watersnoodramp-van-1916/>

- Hoe zouden jullie dit gebruiken bij de verwondering/start van je onderzoekend leren lessenreeks?
- Welke opdracht zou je de leerlingen geven?

Dinsdag 18 Januarij
De Bloemgraacht is voor de helft onder water.
De meeste menschen zijn nog in hunne woningen
maar zonder een paar goede waterlaarven is het niet
mogelijk ze woning te verlaten.
Te veel menschen worden op een wagen de straat
afgebracht en enkele op een ander zijn rug.
Want geen boer of bakker komt meer de paden
op sin is van alles verstoken.
In de Oortzij is het vreeslijk druk met wagens
vol huisraad en veel menschen die hunne woningen
verlaten met hunne kinderen.
De scholen worden gesloten en voor woningen ingericht
ook de oortzijdekerk waarin honderde menschen een
onderdak vinden. Achter de oortzijdekerk staan
groote eetketels waarin eten wordt gekookt voor
de menschen in de heek. Dit werk wordt door
soldaten verricht.
Van daag is men begonnen aan het maken van
de hieldammen. Het eerst op de Koog.
Deze hieldammen worden gemaakt voor rekening
de polder Westraan en zijn geplaatst opdat het
water niet in de Polder westraan zou komen.

Dagboek van Jan Kruijver uit Zaandam

- Fragment 18 januari 1916 - vier dagen na de ramp

“De Bloemgracht is voor de helft onder water. De meeste menschen zijn nog in hunne woningen maar zonder een paar goede waterlaarzen is het niet mogelijk je woning te verlaten. Vele menschen worden op een wagen de straat afgebracht en enkele op een ander zijn rug. Want geen boer of bakker komt meer de paden op, men is van alles verstoken.”

“De scholen worden gesloten en voor woningen ingericht, ook de Oostzijderkerk waar in honderde menschen een onderdak vinden. Achter de Oostzijderkerk staan groote eetketels waarin 't eten wordt gekookt voor de menschen in de kerk. Dit werk wordt door soldaten verricht.”

Dagboek van Elizabeth Demmer–Bruijn (1858-1933) over de watersnood van 1916 in Volendam

“Om 8 uur zagen wij overal water op de straten komen en weldra kwam D. thuis, die ons aanraade maar het noodigste naar boven te brengen daar hij vreesde, dat er ergens een doorbraak zou zijn, maar aan een andere kant dan waar het van nacht gevreesd werd. Wij togen dadelijk aan 't werk, om eerst het allernoodigste naar boven te brengen wat later gevolgd werd door allerlei lichte meubelen enz. Intusschen was het water al harder en harder komen aanzetten; weldra in stroomen en later gelijk een waterval zoo hevig dat wij soms ons werk vergaten en met ontzetting naar de watermassa stonden te kijken.

Japie vond het prachtig, had geen oogenblik angst en stond erbij te huppelen en te springen en riep dan af en toe: Opa en Oma komt U nu toch weer eens kijken zooveel water. Wij wilden onze kippen nog in het schuurtje dien te bergen, maar zij werden met de stroom meegevoerd tot achter in den tuin en zoo moesten wij al onze mooie kippen, 17 kippen met een haan, voor onze oogen zien verdrinken, och, wat vond ik dat vreeselijk: later waren wij toch maar blij, dat het dadelijk gebeurd was, want ook in het schuurtje waren ze toch verdronken.”

Het Leven van
J. Zuidland.

Tijdens de
Watersnood.

Van 1916.

Haropstak

De Storm

at een avond!
Eindisch de Kuis, Jan Steemer, Millen
de Boer en ik kwamen s middags
uit school

- „Kuis, en Tiek, de wind is niet erg als een
schoolje.“

- „Nu en of“ en Jan Steemer, ik denk dat we
weer een storm krijgen net als toen, dat de an-
gustenloosde en elkander was.“

- „Ik hoop het niet“ en Wier.
de prauwde waren wij op de „Kuis“ terug

Gevlucht

ondagsmorgens keek ik
eens en 't water
stond al op 't padje.

Om Gruit kwam dan ook
al om negen uur kijken. Alles stond
al boven behalve de kast en twee ta-
fels met het fornuis. Om half tien,
ging ik naar de taludsen kijken.
Voor de Vooruit, zag ik, dat er onge-
veer tien jongens druk in de weer
waren. Ook Tiek de Kuis was er
bij. Deze zag mij.

- „Koiop Jan!“

- „Koiop Tiek!“

Naderbij gekomen, zag ik, dat de
jongens, die er waren een aantal
bussen bemachtigden, en deze ver-
in 't water gooiden. Dan dre-
ven zij weer aan en zoo ging 't
3 Lingnaal van ons om elkander te roepen

Continuïteit en verandering óf Oorzaken en gevolgen

Vanuit verwondering lezen kinderen stukjes uit de dagboeken en bekijken de tekening van Zaandam en de foto uit Volendam

Wat te doen met
de dagboeken?

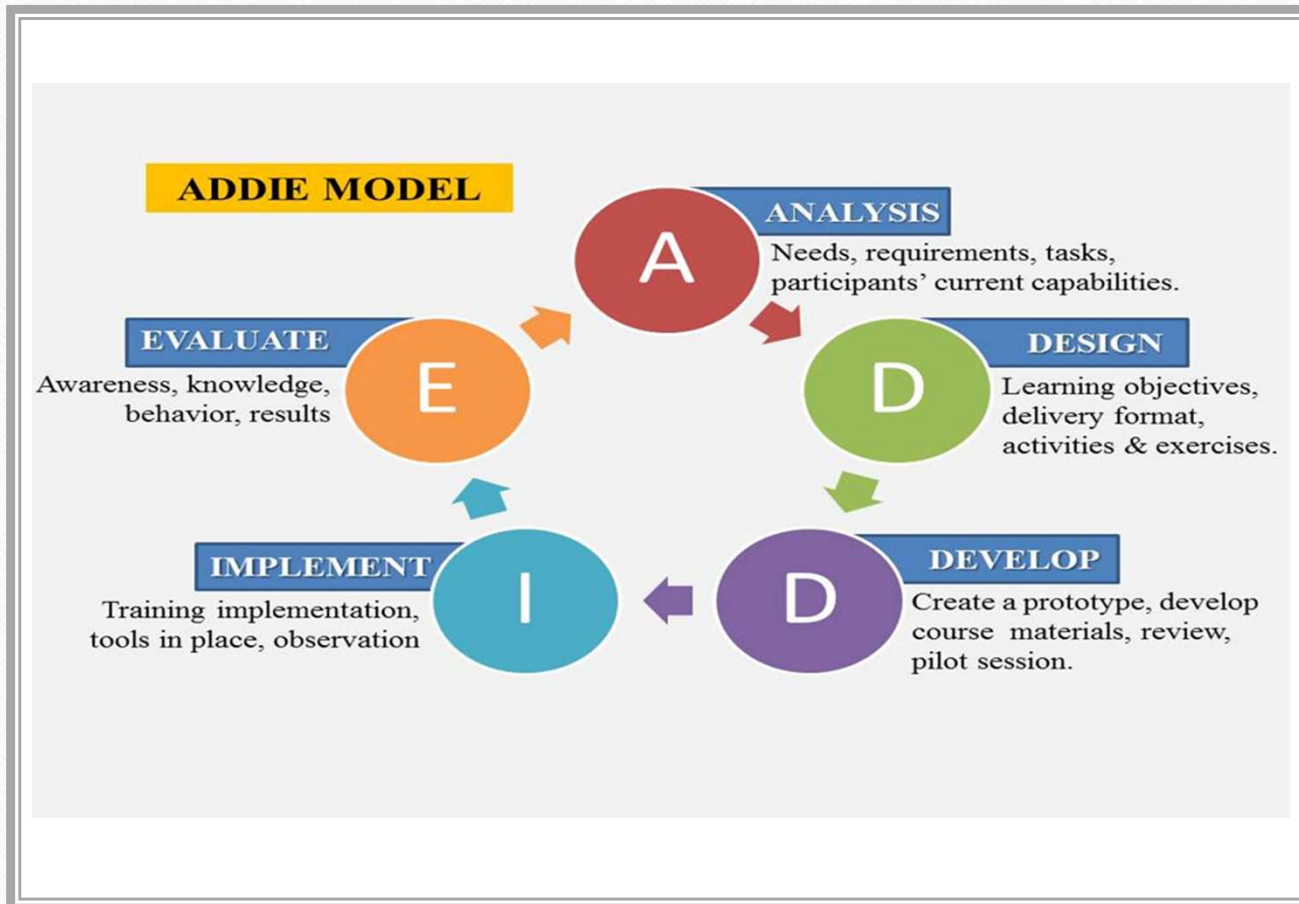
Drie vormen van OL:

- Onderzoeksvraag en bronnen geven
- Samen onderzoeksvraag bedenken en bronnen deels geven en deels laten opzoeken
- Zelf onderzoeksvraag laten bedenken bij gegeven bronnen en daarna aanvullend bronnen laten zoeken

Wat neem je hieruit mee voor jullie ontwerp?

1. Keuze vorm van Onderzoekend leren
2. Keuze start met historische bron: welke bron en wat laat je leerlingen er bij de verwondering mee doen?
3. Welke historische redeneervaardigheid staat centraal in je onderzoekende les?
4. Hoe laat je leerlingen onderzoeken en welke bronnen bied je?
5. Hoe geef je de afronding van het onderzoek vorm?

Ontwerp van je les(sen)

- * Zoek 1 of meer passende historische bronnen
- * Welke vorm van onderzoekend leren?
- * Ontwerpcriteria erbij

Zijn er vragen?

Reflectie op de
bijeenkomst

Inventarisatie thema's
volgende bijeenkomst

Wat heb je nog nodig aan
theorie?

Klassikaal nagesprek bij OL